

МОБА – КОСЕНЕ НА ПЛАНИНАТА РАДЖАЦ

интервюто с г-жа Даница Павлович

е проведено от Йелена Бегович в кафене в Белград- декември 2021 г.

Даница Павлович е на 65 години. По образование е икономически техник. Тя вече е пенсионер. Работила е в Националната банка на Сърбия, като контролор на международни трансакции в отдела за външни финанси. Даница живее в Белград, но произходът ѝ е от Лжиг, градче на около 100 км югозападно от Белград.

Йелена Бегович (ЙБ): Срецнахме се днес, за да поговорим за обичая „моба“ и празника „Косене на планината Раджац“. Какво означават лично за Вас обичаят „моба“ и празникът „Косене на планината Раджац“?

Даница Павлович (ДП): Тогава, когато бях малко момиче, израснало в село Кадине Лука, откъдето е семейството на майка ми, викането на „моба“ беше призив за всички поколения, малки и големи, да бъдем заедно и да свършим цялата работа. Цялото село работеше като едно. Всички бяха там, докато работата не беше свършена. В нашата общност косенето беше най-честата причина за викане на моба, особено през лятото. Празникът „Косене на планината Раджац“ директно черпи от традицията. Както навремето, половин век от първия празник, всяка година около Петровден [12 юли] се викат за коситба. Цялата общност се стреми да направи празника успешен, така че „Косенето“ е „моба“ само по себе си. За мен лично, това означава утвърждаване на солидарността в общността, да си помагаме взаимно да преодоляваме трудностите и да допринасяме за просперитета на селото.

ЙБ: Какво научихте и какви преживявания имате като участник в „Косене на планината Раджац“?

ДП: От опита на участието в „моба“ и в организирането на празника „Косене на планината Раджац“ се научих да бъда солидарна с хората в нужда и общността. Развих

дълбоко чувство за принадлежност към общността. Научих и за социалните роли. Знаете поговорката: „Кой коси и кой носи вода“. Знае се кой е „Дидия“ [домакин на коситбата], кой носи водата, кой приготвя обяда и кой го носи на косачите и т. н. Все пак сме заедно с обща цел.

Научих много за занаятите: плетене, бродерия, тъкане. Научих и малко за занаята на ковачите. Научих много за традиционната гастрономия – правене на пайове, понички, каймак, ракия и т.н. Готварските ми умения се подобриха. Знаете, че правя вкусни пайове и понички! За моите умения за готвене и печене мога да заслужа „Косене на планината Раджац“.

Всяка година празникът завършва с изпълнения на традиционни певчески и музикални групи. Усвършенствах се в танцуването на нашето традиционно „хоро“ и научих някои песни.

Занимавам се с екология, затова искам да кажа, че благодарение на участието в празника „Косене на планина Раджац“ научих нещо и за екологията. Ако ливадите не се косят, те ще бъдат пълни с плевели, което би застрашило някои други видове флора и фауна. Това се отразява на биоразнообразието. Следователно празникът „Косене на планината Раджац“ допринася за поддържането на биоразнообразието. Заради „Окосяването“ няма заплевени ливади!

ЙБ: Според Вас защо „моба“ и „Косене на планината Раджац“ са важни за община Лжиг, която организира празника и обществото?

ДП: „Моба“ е важна, защото насърчава солидарността и социалното сближаване. Всеки в общността полага усилия, за да просперира общността. Говоря за всички поколения, млади и стари, всеки според възможностите си дава личен принос. Не ме карайте да говоря за момичета и момчета, които могат да се срещат и да се опознаят! [смее се]

Когато говорим за община Лжиг, имайте предвид, че беше и все още е малка община извън Белград, на много важната транспортна комуникация, водеща към Западна Сърбия, Черна гора и Адриатическо море. Празникът „Косене на планината Раджац“ насърчи хората в общността Лжиг да мислят повече за своите обичаи и култура, да осъзнаят, че основен компонент на тяхната идентичност е афинитетът към солидарността и стремежът за преодоляване на трудностите заедно. Също така Лжиг става известен като община, която привлича косачи и туристи от целия Балкански полуостров. И откъдето. Знаете, че „Косене на планина Раджац“ събира косачи от целия регион. Всеки носи нещо, което показва, разказва нещо за същността на „моба“ и коситбата. Толкова е прекрасно да видите цветни бродерии върху бели ризи, които косачките носят, като всяка от тях е с традиционни носии от техните общности. Като домакини предлагаме това, което имаме, нашите обичаи, споделяме нашите вярвания и ценности, нашите традиции. Нека ви кажа, че не е толкова по-различно от другите. Ние сме малко, но това не ни пречи да намерим доста лесно нещо общо.

ЙБ: Според Вашето мнение и опит, как е свързано „Косене на планина Раджац“ с други изрази на жива култура в Сърбия?

ДП: Освен „моба“, „Косене“ се грижи и за две важни социални практики: *прело* и *посело*. *Прело* е практика, в която жени и момичета се събират, за да работят върху своите занаяти. В деня преди „коситбата“, следобед, жените в общността се събират, за да

работят и да представят завършени занаятчийски продукти. След *прело* всички се събират на *посело*. *Посело* е традиционна практика да се събираме, за да общуваме. Жени, мъже, момичета и момчета заедно се състезават кой ще пее по-добре, кой ще разкаже по-добра шега, кой ще спечели социални игри. Всичко носи духа на старите времена, когато *прело* и *посело* са били почти единственият начин за неформално общуване на всички селяни.